ANAMARIA-BIANCA TONȚ

DESPRE CALITATEA DE PROFORMĂ A LUI *DE* ÎN LIMBA ROMÂNĂ

1. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA VALORILOR LUI *DE* ÎN LIMBA ROMÂNĂ

În limba română, cuvântul *de* cunoaște variate utilizări, motiv pentru care valorile sale pot fi deduse în mod eficient doar din contextul în care este plasat. Un studiu amplu dedicat utilizărilor acestui cuvânt se regăsește în *Dicționarul de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari* (DIG 2020, p. 228–247), care analizează în detaliu diversitatea funcțiilor pe care *de* le poate îndeplini în diferite contexte. Potrivit analizei prezentate în studiul amintit, cuvântul *de* are trei tipuri principale de utilizări – (1) prepoziționale, (2) interjecționale și (3) conjuncționale, fiecare având particularități distincte.

1.1. În calitate de **conector subordonator intrapropozițional**, prepoziția *de* leagă regentul de subordonați: *banca* ***de*** *lemn, vine* ***de*** *acolo, capabilă* ***de*** *răzbunare, aproape* ***de*** *facultate. vai* ***de*** *el.*

În funcție de calitatea sa, *de* prepozițional se împarte în patru tipuri: (a) prepoziție cu utilizare lexicală, (b) prepoziție cu utilizare lexico-gramaticală, (c) prepoziție cu utilizare gramaticală, (d) prepoziție cu utilizare pragmatică.

1.1.1. Ca **prepoziție lexicală**, *de* are capacitatea de a purta sens lexical. „Sensurile lexicale distincte ale prepoziției *de* din limba română actuală sunt diverse, dezambiguizarea realizându-se numai contextual, prin asociere cu verbe și adjective cu semantică și sintaxă diferită” (DIG 2020, p. 229). Sensurile prepoziției în discuție recunoscute în limba română sunt:

● **sensul locativ:** se referă la indicarea punctului inițial sau a unui punct de reper în cadrul unei deplasări. Prepoziția *de* funcționează astfel ca un indicator care delimitează originea sau locația de unde începe o acțiune sau un proces: *venirea* ***de acolo****, Trece* ***de piață****.*

● **sensul temporal**: se referă la identificarea unui punct inițial în cadrul unui interval de timp sau al unui proces. Utilizarea sa în acest context ajută la stabilirea momentului de început al unei acțiuni sau al unei stări: *A plecat* ***de aseară****.*

DACOROMANIA, serie nouă, vol. XXX, an 2025, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 99–107
DOI 10.33993/dr.2025.1.99.107

● **sensul cauzal**: oferă explicații pentru un anumit comportament sau proces, precizând motivul din spatele unei acțiuni sau stări: *Plânge **de bucuroasă***[1].

● **sensul final**: indică destinația unui proces sau a unei acțiuni, adică scopul sau rezultatul final, clarificând astfel intenția din spatele acțiunii: *L-am angajat **de secretar.***

● **sensul consecutiv**: ilustrează efectele rezultate în urma manifestării unui proces sau a unei calități. Astfel, se subliniază urmările unei stări sau acțiuni, adică impactul acesteia: *E supărat **de moarte**.*

Când *de* indică punctul inițial al deplasării, poate să se asocieze cu o altă prepoziție (*la, pe, lângă, peste, prin*), indicând astfel și locul sau reperul temporal.

1.1.2. În calitate de **prepoziție**[2] **lexico-gramaticală**, *de* are un statut hibrid, întrucât poartă informații lexicale și gramaticale deopotrivă. În literatura de specialitate sunt consemnate patru astfel de situații:

● *de* este prepoziție „a calității" când „(i) complementul prepoziției se distinge prin citirea sa ca «proprietate»; (ii) complementul prepoziției se realizează ca grup nominal nedeterminat (*trece de *fraierul, trece de *acest fraier*); (iii) complementul se realizează atât nominal, cât și adjectival; (iv) prepoziția «calității» este selectată de o clasă restrânsă de verbe, cu rol de «categorizare»" (DIG 2020, p. 231): *Îl ia **de fraier**.*; *Îl socotește **de nebun**.*; *El trece **de deștept**.*

● *de* este prepoziție partitivă când „face parte dintr-o construcție tripartită, alcătuită dintr-un centru nominal sau pronominal, adesea cuantificat, exprimând «partea» + prepoziția *de* + complementul partitiv, exprimând «totalitatea» din care se prelevează «partea»" (DIG 2020, p. 232): *A venit o prietenă **de**-ale mele*[3].; *Au risipit o parte **de** avere.*; *Cumpăr **de** toate.*

● *de* este prepoziție comparativă când este cerută de marcatorii gradabili ai comparativului de inegalitate, limitându-se „(i) la construcțiile comparative de inegalitate cu un complement al comparației realizat prin grup cantitativ, fie un grup numeral, fie un adverbial de cantitate; (ii) la construcțiile cu un complement al comparației realizat propozițional, propoziție care păstrează prepoziția ce introduce complementul" (DIG 2020, p. 233): *mai lat **de zece centimetri**; Valorează mai mult **de cinci lei.***; *mai mult **de atât.***; *E mai supărat [**de** [cum am crezut]]*.

● *de* este prepoziție regizată (impusă obligatoriu) de un regent: verbal (*depinde **de**, se teme **de**, se ferește **de*** etc.), adjectival (*capabil **de**, vinovat **de*** etc.), adverbial (*aproape **de**, departe **de*** etc.), interjecțional (*vai **de***), nominal (*nevoie **de***).

---

[1] Gramaticile limbii române înregistrează apariția prepoziției *de* și în fața adjectivului. Subliniem că, potrivit lui G. G. Neamțu (2014a, p. 289–296), gruparea „prepoziție + adjectiv" este o anomalie, lingvistul demonstrând că în astfel de contexte trebuie să acceptăm o schimbare de statut morfologic, din adjectiv în substantiv.

[2] Statutul de prepoziție al lui *de* în contextul dat este controversat. G. G. Neamțu (2014b, p. 346) notează că atunci când are sens calitativ, *de* nu este prepoziție cu acuzativul, ci adverb.

[3] Pentru opoziția *o prietenă de-a mea* vs *o prietenă de-ale mele*, vezi Neamțu 2014b, p. 78 și Pană Dindelegan 2020, p. 183–185.

1.1.3. Acționând ca **prepoziție funcțională,** total gramaticalizată, *de* îndeplinește diverse funcții gramaticale. În gramatica limbii, *de* gramaticalizat din structura grupului nominal este recunoscut ca:

- **marcă analitică de genitiv**: *deasupra **de casă***;
- **marcă de complementare**: *acordare **de premii**, iubitorii **de aventură***;
- **marcă de modificare**: *bancă **de lemn**, cel **de aici**, fata **de lângă el***;
- **marcă de cuantificare**: ***treizeci de** cutii*.

De mai apare cu rol funcțional și în grupurile nominale afective inversate, „în care prima poziție apare adjectivul calificativ substantivizat și obligatoriu determinat, frecvent cu articol definit (*păcătoas**a** de tine*, *nebun**ul** de portar*), mai rar cu articol definit (***o** păcătoasă de vânzătoare*)” (DIG 2020, p. 236–237).

În cadrul grupului verbal, prepoziția *de* apare în două ipostaze distincte de gramaticalizare, morfologică și sintactică, având următoarele valori:

- **marcă de supin**, în situațiile în care prezența conectorului prepozițional nu se justifică din punct de vedere sintactic[4]: *Are **de scris**.*
- **marcă de complementare**, prepoziția fiind atașată mărcii infinitivale *a*[5]: *reușește (**de**) **a** termina.*
- **marcă a complementului de agent**: *Ușa este trântită **de** vânt.*

În structura unui grup adjectival sau adverbial, *de* gramaticalizat leagă adjectivul/adverbul de adjunctul cantitativ: *Este **extrem de** harnică.*

1.1.4. Cu rol de **prepoziție cu utilizare pragmatică**, *de* introduce o temă suspendată, „fiind un mijloc specific limbii române de tematizare/topicalizare forte” (DIG: 239): ***De frumoasă**, e frumoasă, însă nu și inteligentă.*

1.2. Ca nonconector, *de* cunoaște o utilizare interjecțională, trimițând la diverse sentimente, precum: nedumerire, nesiguranță în fața unei situații neclare (***De**, e greu să aleg acum!*), supărare, mustrare (***De**, nici prietenii nu mai sunt ce-au fost!*), nepăsare față de cineva care se află într-o anumită situație (***De**! Ce vină am?!*), acceptarea unui lucru firesc, concesie în fața unei situații deosebite (***De**! Asta-i viața!*) (Cenac 2009, p. 235). De asemenea, *de* mai poate apărea ca „marcă modală optativă într-un enunț de tip exclamativ” (DIG 2020, p. 245), rezultat din elidarea unei propoziții principale (***De**-ar fi cald!*).

1.3. *De* conjuncțional are rolul de a stabili legătura între propoziții. Utilizările conjuncționale ale lui *de* sunt multiple, fiind specifice limbii orale și populare. Lingviștii le separă astfel: (a) conjuncție subordonatoare circumstanțială, (b) conjuncție subordonatoare necircumstanțială, (c) (posibil) relativ (DIG 2020, p. 240–245).

---

[4] În relație cu supinul, *de* poate fi selectat obligatoriu de anumiți regenți (*Se satură **de învățat**.*) sau, în unele situații, *de* menține valori lexicale ca destinație (*Cartea este **de colorat**.*) ori sursă (*Pantalonii sunt **de căpătat**.*) (Neamțu 2014a, p. 322–337).

[5] *A* este o marcă morfologică a infinitivului, iar *de* este o marcă suplimentară, cu rol exclusiv sintactic.

1.3.1. În calitate de **conjuncție subordonatoare circumstanțială**, *de* poate fi adesea echivalat cu *dacă*, valorile sale fiind:

● **condițională**: ***De*** *învățai mai mult, ai fi reușit la examen.*

● **concesivă**: *Și* ***de****-aș fi învățat un an, tot nu aveam șanse de reușită.*

● **cauzală**: ***De*** *nu ai timp de învățat, de ce te-ai mai înscris la cursuri?*

Ca valori circumstanțiale proprii ale lui *de*, sunt menționate următoarele:

● **consecutivă**: *Așa de mult a stat la soare,* ***de*** *s-a ars tot.*

● **finală**: *Du-te* ***de*** *te spală!*

1.3.2. Conjuncția subordonatoare necircumstanțială *de* este caracterizată drept:

● **marcă a interogației totale transpuse în vorbire indirectă**: *Nu știm* ***de*** *vin.*

● **conector în subordonate argumentale**: *L-am convins* ***de*** *a plecat.*

1.3.3. În unele contexte, *de* poate fi substituit cu **relativul** *care*: *Colega* ***de*** *m-a ajutat ieri este avocată.* În ceea ce privește clasa lexico-gramaticală a acestuia, se reține că: „*De* în calitate de conector subordonator numelui are o clasă lexico-gramaticală dificil de precizat. A fost inclus în clasa relativelor invariabile pe baza sinonimiei și a posibilității de substituție prin ***care***" (DIG 2020, p. 244).

2. TIPURI DE PROFORME REALIZATE PRIN *DE* ÎN LIMBA ROMÂNĂ

2.1. Lingvistica din ultimele decenii aduce un nou mod de a percepe fenomenul lingvistic. În cadrul gramaticii românești contemporane, o inovație importantă este distincția stabilită între *clasele lexico-gramaticale* și cele *semantico-funcționale*. În rândul claselor semantico-funcționale menționate de GALR se găsesc și *proformele*, clasă de cuvinte la care ne raportăm în studiul de față. Fiecare clasă lexico-gramaticală se caracterizează printr-un set distinct de trăsături gramaticale, însă aceste particularități devin irelevante în contextul claselor semantico-referențiale. În această perspectivă, GALR I 2005 definește și organizează aceste clase în acord cu trăsăturile semantice și funcționale ale cuvintelor. Astfel, clasele de cuvinte formate pe baza acestor caracteristici comune reunesc unități lingvistice care diferă în ceea ce privește statutul gramatical.

În acord cu definiția propusă în DȘL, clasa semantico-funcțională a *proformelor* „include întreaga clasă de cuvinte lipsite de referinţă proprie, care îşi procură referinţa contextual, în contextul lingvistic, prin legarea de un component plin referenţial, numit sursă referenţială" (DȘL 1997, s.v. *proformă*). Remarca autorilor că semnificația termenului *proformă* se intersectează cu cea a termenilor *anaforic/anaforă, cataforic, pronume* și *substitut* a condus la numeroase revizuiri ale definiției clasice. În consecință, în literatura de specialitate, opoziția dintre *substitut* și *proformă* este abordată din trei perspective interpretative, și anume:

● termenii *substitut* și *proformă* se găsesc în relație se sinonimie;

● clasa proformelor cuprinde și clasa substitutelor;

● proformele fac parte din clasa mare a substitutelor (Teușdea–Tonț 2017, p. 156).

Fără a detalia aici fiecare dintre cele trei direcții de interpretare, consemnăm concluzia la care s-a ajuns într-un alt studiu, și anume că substitutele includ proformele, acestea fiind numite și *substitute morfologice* întrucât „țin locul unei părți de vorbire (adverb, adjectiv, verb) sau chiar al unui enunț" (Vulișici Alexandrescu 2002, p. 153). Acestea sunt „cuvinte specializate pentru rolul de iterație a informației lexicale" (DȘL 1997, s.v. *substitut*).

2.2. Maria Vulișici Alexandrescu examinează posibilitatea ca prepoziția *de* să funcționeze ca proformă. În studiul său, intitulat *Considerații pe marginea proformelor*, publicat în 2015, autoarea analizează diversele funcții și valențe ale cuvintelor în limbaj, concentrându-se asupra specificității utilizării lui *de*. Un exemplu semnificativ pe care aceasta îl aduce în discuție este enunțul *Du-te de te spală!* Lingvista subliniază că „într-o construcție de tipul *Du-te **de** te spală!* este discutabilă valoarea subordonatoare a conectivului *de*, întrucât acesta leagă două verbe la imperativ, mod care apare numai în propoziții principale" (Vulișici Alexandrescu 2015, p. 674–675). Într-adevăr, valoarea conjuncției *de* din astfel de construcții este una controversată în gramatica limbii române: „În calitate de conjuncție, pe lângă multitudinea de valori, are caracteristica de a se plasa, în anumite contexte, la granița dintre coordonare și subordonare, existând construcții în care raportul sintactic este ambiguu și în care interpretarea oscilează între o valoare coordonator-copulativă și una subordonator-finală" (Pană Dindelegan 2003, p. 200).

Numeroși cercetători pledează pentru rolul **subordonator** al conjuncției *de* în structuri bipropoziționale cu predicate la modul imperativ – *Du-te **de** te culcă!* –, propozițiile introduse prin *de* fiind considerate circumstanțiale de scop: „în ipostaza de conector subordonator pentru o propoziție circumstanțială de scop, *de* este cerut mai ales de verbe de deplasare și sensul final poate fi identificat prin echivalarea: *de = ca să*" (GALR II 2005, p. 544).

În ciuda faptului că afirmă, în articolul despre valoarea conjuncțională a lui *de*, din 1924, că „*de* final e și *de* care se pune între două imperative[6]: *Vino **de** taie pe ăst dușman al mieu.*" (Drăganu 1924, p. 265), autorul face o mențiune deloc de trecut cu vederea, și anume că ***de*** are înțelesul de ***și*** „mai ales după verbele care arată mișcare: *a alerga, a fugi, a se duce, a veni, a ieși, a se stânge, a se cutremura, a se învârti, a se întoarce, a se repezi, a scoate*" (*ibidem*, p. 262).

Patru decenii mai târziu, Alexandru Niculescu (1965, p. 75–76) consemnează: „conjuncția *de* nu schimbă formele de imperativ din propoziția pe care o introduce (*du-te; te culcă).* Or, o astfel de însușire nu au decât conjuncțiile coordonatoare: *du-te **de** te culcă – du-te **și** te culcă*". Urmând aceeași direcție de interpretare,

[6] Gabriela Pană Dindelegan atrage atenția că prin *imperativ* ne referim nu doar la un verb la modul imperativ, ci și la „o interjecție «imperativă», adică o interjecție prin care se exprimă un ordin sau o invitație" (Pană Dindelegan 2003, p. 202).

Valeria Guțu Romalo (1973, p. 194) subliniază că: „În enunțuri ca *Du-te* ***de*** *adu apă*., predicatele sunt la imperativ, iar imperativul *nu* apare în subordonate”[7].

Deși promovează interpretarea subordonator-finală a conjuncției *de*, GALR notează: „se cuvine totuși să se sublinieze faptul că această structură este la granița dintre subordonare și coordonare” (GALR II 2005, p. 544). De asemenea, GBLR înregistrează o notă similară: „Într-o construcție precum *Du-te de te spală!*, conjuncția *de* se apropie de conjuncțiile coordonatoare, fiind echivalent cu *și*[8] (*Du-te și te spală!*), deoarece conectează două verbe la imperativ, mod specific propozițiilor principale” (GBLR 2010, p. 567).

Observăm o tendință recentă de acceptare a rolului de **conector coordonator** al conjuncției *de* în cadrul construcțiilor bipropoziționale imperative caracteristice limbajului popular și colocvial. Această acceptare este susținută de argumentul că modul imperativ este, în accepțiune tradițională, „specific propozițiilor principale” (MLR 2010, p. 39). Astfel, utilizarea lui *de* pentru a lega două propoziții în acest fel subliniază o relație de egalitate între ele, mai degrabă decât o subordonare. În plus, în favoarea valorii coordonatoare a lui *de* se aduce în discuție și „concordanța verbală de mod și de timp dintre prima și a doua propoziție” (DIG 2020, p. 242). Aceasta înseamnă că cele două propoziții, legate prin *de*, împărtășesc același mod și timp verbal, ceea ce susține ideea unei relații de coordonare. Raliindu-se direcției interpretative mai sus amintite, Maria Vulișici Alexandrescu (2015, p. 675) afirmă că, datorită rolului de conectiv coordonator, *de* este „o proconjuncție coordonatoare copulativă”.

Având în vedere că pentru interpretarea semantică a lui *de* nu se face trimitere la o sursă referențială anaforică sau cataforică, se ridică întrebări cu privire la capacitatea sa de a funcționa ca proformă. În mod ideal, ca ***proconjuncție***, *de* ar trebui să funcționeze anaforic sau cataforic, legându-se de o conjuncție exprimată în contextul lingvistic, conjuncție de la care să își împrumute referința. Totuși, ca o excepție de la funcționarea anaforică a proformelor, *de* poate fi considerat proformă în structuri bipropoziționale cu predicate la modul imperativ datorită sensului copulativ evidențiat prin substituția cu *și.*

2.3. Încadrarea lui *de* din enunțuri exclamative, cum ar fi *Ce* ***de*** *lume!*, este un subiect complex și controversat în analiza gramaticală. Această utilizare a prepoziției poate fi interpretată în mai multe moduri, ceea ce generează opinii

[7] Lingvista extinde interpretarea coordonatoare a conjuncției *de* și asupra propozițiilor de tipul *O rup la sănătoasa* ***de se ascund în desișul pădurii.***, adică propoziții aparent finale introduse prin *de*, cu predicat construit prin verb la alt mod decât imperativul. Caracterul de finale este foarte discutabil, potrivit autoarei, de aceea se preferă „interpretarea ca propoziții coordonate” (Guțu Romalo 1973, p. 194). Trebuie să menționăm că ocurența lui *de* în structuri cu verbe de mișcare și indicativ în prima propoziție era mai mare în limba veche (Repina 2006).

[8] Ion Giurgea afirmă că „*de* poate fi analizat ca un coordonator, cu un sens mai bogat decât *și*, incluzând, pe lângă conjuncția logică, relația de scop sau consecință” [*de* can be analyzed as a coordinator, with a richer meaning than ‘and’, including, besides logical conjunction, the purpose or consequence relation] (Giurgea 2019, p. 7).

contradictorii printre lingviști. Un comportament asemănător îl are și forma *la*. Deși le clasifică drept prepoziții, B. B. Berceanu (1971, p. 222) afirmă că *de* și *la* au o funcție derivată, având rolul de „adjective cantitative care exprimă *multul*". Exemplele incluse sunt: *Ce **de** fluturi!* și *Am mâncat **la** mere!* La fel, Valeria Guțu Romalo (1973, p. 119) observă că într-un enunț exclamativ precum *S-a strâns **la** lume!*, *la* stând în fața unui substantiv „și-a pierdut calitatea prepozițională", deoarece implică, semantic, ideea de „o mulțime". Cu alte cuvinte, *la* este „un determinant cantitativ de tip special", echivalent semantic cu adjectivul *mult*. Lingvista extinde descrierea și asupra lui *de* din enunțul *Ce **de** oameni au venit!*; *de* nu are calitate prepozițională „introduce aceeași apreciere cantitativă" (*ibidem*, p. 120). Aceeași direcție de interpretare o păstrează și Gh. Constantinescu-Dobridor (1974, p. 296), care subliniază, raportându-se la enunțurile *Ce **de** oameni mai erau acolo!* și *A venit **la** lume, de nu te mai puteai mișca!*, că „prepozițiile *de* și *la* sunt singurele care pot deveni prin conversiune cuvinte cu sensuri adjectivale cantitative".

Includerea în clasa proformelor a lui *de* din contexte exclamative și având sens cantitativ îi aparține Mariei Vulișici Alexandrescu (2010, p. 22). Întrucât *de* este un substitut al adjectivului *mult*, cercetătoarea îl consideră un „proadjectiv pentru *mulți*, *multe*". În ciuda funcționării nonanaforice, deci în mod neobișnuit pentru proforme, *de* poate fi considerat ***proadjectiv*** în baza contextului exclamativ care ajută la diferențierea sensului: *Ce **de**$_i$ lume!* → *Ce **multă**$_i$ lume!*; „intonația exclamativă este un morfem suprasegmental de marcare a valorii adjectivale" a lexemului cantitativ, subliniază lingvista (idem 2002, p. 156).

2.4. Gramatica limbii române admite existența unui *de* relativ „când se poate substitui printr-un pronume relativ (*care*), în construcțiile sintactice populare, regionale" (Bodoc 2018, p. 17). Referitor la pronumele relative, amintim că, potrivit GALR, în limba română există două tipuri:

● ***relative cu antecedent***, care își obțin referința stabilind o legătură anaforică (*Ciocolata$_i$ pe **care**$_i$ mi-ai oferit-o e amară.*).

● ***relative fără antecedent***, cu referință variabilă (*Cumpără **ce** găsește.*).

Ca proformă, pronumele relativ este anaforic, adică își procură referința prin raportare la un substantiv exprimat în context. În egală măsură, susținem că *de* are calitatea unui prosubstantiv când este coreferențial cu un substantiv exprimat anterior, în special în construcții din registrul popular și regional al limbii: *Fata$_i$ **de**$_i$ a sunat la ușă este sora mea*.

3. CONCLUZII

Oprindu-ne asupra valorilor cuvântului *de*, am putut observa că „pe lângă variate valori semantice, din punct de vedere sintactic, acest conector are un statut special, în sensul că poate apărea ca element de relație atât la nivelul propoziției (ca prepoziție), cât și al frazei (conector interpropozițional)" (Bodoc 2018, p. 17). Odată cu apariția DIG 2020, o serie de aspecte controversate privind valorile lui *de* au fost clarificate. În ceea ce privește calitatea de proformă a lui *de* din limba

română, am avut de-a face cu o proformă greu de încadrat, având atât trăsături atipice, cât și trăsături suficient de relevante pentru demersul nostru. În consecință, ipoteza inițială, şi anume că *de* poate funcționa ca proformă în limba română, se confirmă.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Berceanu 1971 = B. B. Berceanu, *Sistemul gramatical al limbii române (reconsiderare)*, București, Editura Științifică, 1971.

Bodoc 2018 = Alice Bodoc, *Particularități sintactico-semantice ale conectorilor frastici din limba română veche*, în Valentina Cojocaru, Mădălina Naidinoaia-Tăbăcitu, Alexandru Nicolae, Rodica Zafiu (ed.), *Variație în română și în limbile romanice, Actele celui de al XVII-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 24–25 noiembrie 2017)*, București, Editura Universității din București, 2018, p. 13–24.

Cenac 2009 = Oana Cenac, *Despre valorile prepoziției de în limba română*, în „Analele Universităţii Dunărea de Jos din Galați", fascicula XXIV. *Lexic comun/lexic specializat*, II, 2009, p. 231–236.

Constantinescu-Dobridor 1974 = Gh. Constantinescu-Dobridor, *Morfologia limbii române*, București, Editura Științifică, 1974.

DIG 2020 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2020.

Drăganu 1924 = Nicolae Drăganu, *Conjuncţiile* ***de*** *şi* ***dacă*** *(Un capitol de sintaxă românească)*, „Dacoromania", III, 1922–2923/1924, p. 251–284.

DȘL 1997 = Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997.

GALR I/II 2005 = Valeria Guţu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

GBLR 2010 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

Giurgea 2019 = Ion Giurgea, *On the Origin of the Romanian Conjunction/Complementizer DE*, în „Revue roumaine de linguistique", LXIV, 2019, nr. 1, p. 3–28.

Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

MLR 2010 = Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze și exerciții*, București, Editura Universității din București, 2010.

Neamțu 2014a = G. G. Neamțu, *Studii și articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 2014.

Neamțu 2014b = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale*. *Distincții și… distincții*. Ediția a IV-a, Pitești, Editura Paralela 45, 2014.

Niculescu 1965 = Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române printre limbile romanice*, vol. I. *Contribuţii gramaticale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965.

Pană Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Ambiguitatea conjuncției DE. Poziția în ansamblul conectorilor*, în idem, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educațional, 2003, p. 200–210.

Pană Dindelegan 2020 = Gabriela Pană Dindelegan, *Un exercițiu de dezambiguizare gramaticală: DE A/DE-A*, în „Studii și cercetări lingvistice”, LXXI, 2020, nr. 2, p. 179–188.

Repina 2006 = Tamara Repina, *Conjuncția DE după verbele de mișcare în textele din secolul al XVII-lea – începutul celui de al XVIII-lea*, în Marius Sala (ed.), *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, p. 375–380.

Teușdea–Tonț 2017 = Anamaria-Bianca Teușdea Tonț, *Câteva considerații teoretice privind conceptele de «substitut», «anaforă» și «proformă»*, în „Journal of Humanistic and Social Studies”, vol. 8, 2017, nr. 1 (15), p. 155–163.

Vulișici Alexandrescu 2002 = Maria Vulișici Alexandrescu, *Cu privire la „pro-adjective”*, în „Analele Universității din Oradea”, seria Filologie, fascicula Limbă și literatură română, 2002, p. 153–158.

Vulișici Alexandrescu 2010 = Maria Vulișici Alexandrescu, *Despre proforme în* GALR, în „Dacoromania”, serie nouă, XV, 2010, nr. 1, p. 18–23.

Vulișici Alexandrescu 2015 = Maria Vulișici Alexandrescu, *Considerații pe marginea proformelor*, în Ionuț Pomian (coord.), Nicolae Mocanu (ed.), *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Scriptor și Editura Argonaut, 2015, p. 665–677.

ABOUT THE PRO-FORM QUALITY OF *DE* IN ROMANIAN LANGUAGE

(*Abstract*)

In this study, the author aims to analyze the ability of the word *de* to function as a pro-form. The first part of the research is, in fact, an overview of the values of the word *de* recorded in Romanian. The second part starts with the presentation of the defining features for the class of pro-forms, then continues with the analysis of the contexts in which *de* could function as a pro-form. Therefore, the author’s analysis aims at identifying the uses of the abstract word *de* as a pro-form.

Cuvinte-cheie: *prepoziție, conjuncție, proformă, proconjuncție, proprepoziție*.
Keywords: *preposition, conjunction, pro-form, proconjunction, propreposition*.

Universitatea din Oradea,
Facultatea de Litere
Oradea, str. Universității, nr. 1
teusdea_bianca92@yahoo.com